

Ghislain Lafont
EUHARISTIJA. HRANA I RIJEČ

ČETVRTO POGLAVLJE

SMRT I USKRSNUĆE

Niti jedno povijesno i teorijsko razmatranje o smrti i uskrsnuću Isusa Krista ne može dosegnuti onu puninu zbiljnosti i smisla koju ti događaji predstavljaju u trenutku njihova liturgijskog spomen-slavlja. O tome smo već rekli dovoljno. Istinitost pripovijedanja nije neovisna od osoba kojima se to pripovijedanje obraća, niti od situacije onoga tko pripovijeda. U euharistijskoj molitvi neposredno se obraćamo Bogu koristeći jednu drevnu pripovijest, staru koliko i kršćanstvo, pripovijest koju su ponavljale generacije kršćana na temelju apostolskoga svjedočanstva. To je pripovijedanje, osnaženo Duhom, u stanju utjeloviti događaj koji je temeljan u čitavoj povijesti. Štoviše, euharistijska molitva nije samo djelo riječi, nego se ona konkretno odnosi i na hranu, na blagdansko blagovanje u kojem se u istih mah utjelovljuje Božji dar i čovjekov odgovor vjere. U ozračju prisutnosti i života, Isusova smrt i uskrsnuće nisu tek predmet istraživanja, nego navještaja, koji otvara našu povijest, a našu slobodu osposobljava da u sadašnjem trenutku prihvati istinu čitave povijesti. Mjesto na kojem se pashalno otajstvo pripovijeda u punoj istini i doživljava u svojoj zbiljnosti nije dakle neki teološki priručnik, niti katehetska pouka. Oni se događaju prije ili poslije, sasvim nebitno, ali poprimaju vrijednost samo ako su vezani uz živi zaziv, uz puninu euharistije. Prava povijest je poema euharistijskog hvalospjeva.

Na isti način, postoji stvarni primat euharistijskog slavlja pred Pismom, iako ono ulazi na različite načine u slavlje. Duhom nadahnuto, ono je vazda podložno živnoj riječi i obredu, koji su također nadahnuti. Evanđeoske pripovijesti, dakle, podložne su liturgijskom pripovijedanju. Naime, nismo pozvani samo ispitati istinu našega liturgijskoga slavlja u svjetlu apostolskog svjedočanstva o smrti i uskrsnuću Isusovu, nego i obrnuto. Unutar euharistijskoga slavlja pripovijedanje doseže svoj vrhunac. S druge pak strane, Crkva je prakticirala „lomljenje kruha“, kako veli Luka opisujući događaj iz Emausa, što kazuje da se Gospodin očituje i putem svoje geste. Upravo preko geste „lomljenja kruha“ Pisma postaju jasna, a ne prije.¹

Sama evanđelja zacijelo nisu „arhivski izvori“. To su zapisane sinteze, nadahnute vjerom u Uskrsloga, namijenjene prosvjetliti život određene zajednice. Unatoč ljepote svojega sadržaja i privlačnosti kadre izazvati divljenje i obraćenje, evanđeoski izvještaji samo u liturgiji ponazočuju Kristov lik u svoj svojoj punini. Upravo na tom mjestu izranja sva zbiljnost vjere onih koji su pisali evanđelja kao i onih kojima su ona namijenjena. Ako evanđelja nisu „arhivski izvori“, oni također nisu ni „mitske pripovijesti“. Iako u njima postoje nadodani dijelovi s ciljem jasnijeg uočavanja smisla, niti slovo, niti vjera kojom te pripovijesti iščitavamo ne dopuštaju nam da ih svedemo na razinu homogenih pripovijesti o jednom velikom čovjeku. Takva „homogena“ pripovijest – u svojoj ljudskoj i vremenskoj dimenziji – nalazi se zapletena u okviru globalnoga slijeda, u okviru tijeka opće povijesti. Da bi izrekla počelo i konac, ta pripovijest zahtijeva uporabu posebne vrste govora, koji se ne može zatvoriti u mitološki prikaz, nego smjestiti na same rubove mogućnosti riječi. Po nekim vidovima, evanđeoski govor se smješta upravo na te granice (kad govori o smrti i uskrsnuću) dok u isti mah govori o svakodnevnim, običnim stvarima. U tome se nalazi posebni misterij ovih četiriju spisa, misterij kojega euharistijsko slavlje u potpunosti obuhvaća. Na djelu je dakle stalna razmjena između „svetih otajstava“ i „svetih pisama“.

U našem kratkom razmišljanju o smrti i uskrsnuću Isusovu pojavljuje se i jedan drugi motiv. Naime, da učenici nisu posvje-

¹ Na ovom mjestu možemo zapaziti dvije činjenice. S jedne strane Luka je vjerojatno sastavio ovu pripovijest o susretu u Emausu kako bi naglasio smisao euharistijskog slavlja kršćanske zajednice kojoj se obraća i o kojoj govori. S druge pak strane, evanđeoski izvještaji o mucu i uskrsnuću mogli bi imati svoje „mjesto“ (*Sitz im Leben*) upravo u liturgiji.

dočili Kristovo uskrsnuće, ne bismo se mnogo zainteresirali za život i smrt tog čovjeka. Možda bi nas dotaklo njegovo propovijedanje (teško je reći dokle), potom život i smrt učitelja mudrosti. No, oni imaju relativno značenje usporedimo li ih s njihovom korisnošću danas. Međutim, ako se naviješta da je Isus uskrsnuo, onda se kod tog čovjeka dogodilo nešto zaista novo i potpuno nečuvano. Tada on privlači pozornost, te njegov život i smrt, njegova osoba postaju usko vezane uz njegovu poruku. Stoljetno promišljanje o Isusu Kristu vazda je bilo povezano uz njegovo uskrsnuće, koje predstavlja polazišnu točku.² Raznolikost vidova tog razmišljanja u skladu je s tumačenjem navještaja uskrsnuća. Smrt i uskrsnuće Isusovo dva su lica jednog te istog događaja, koji se jedan u drugome zrcale i upotpunjuju.

Smrt jednoga - smrt drugih

Važnost Isusove smrti u svjetlu njegova uskrsnuća ne ukazuje nam da je ta smrt bila posebna i da je ona bila neovisna od smrti drugih ljudi. Ako je Isusova smrt, smrt jednog čovjeka, ono što općenito znamo o smrti, trebalo bi nam pomoći da spoznamo smisao ove posebne smrti. Danas je smrt objekt mnoštva razmišljanja. Ona je predmet istraživanja psihoanalize, kad je riječ o njezinoj simboličkoj vrijednosti, zatim sociologije i povijesti običaja i religija, po svojoj simboličkoj vrijednosti s obzirom na zajednicu. Razmišljanje o konkretnom iskustvu smrti u jednoj bolnici ili negdje drugdje, zatim o eutanaziji dovelo je do onoga što možemo nazvati suvremenom obnovom *ars morendi*. Želio bih se okoristiti tom kulturalnom pojavom da bih uveo u razmišljanje o Isusovoj smrti.

Prema viđenju humanističkih znanosti, o iskustvu smrti se ne može govoriti, nego samo o iskustvu živih, o iskustvu onih koji ostaju. Samo živi gledaju smrt drugih i samo oni mogu nešto reći o koncu ljudskoga života, odnosno, o smrti tijela. Doista, ova je problematika potpuno istovjetna s našom temom. O smrti i uskrsnuću Isusovom ne znamo ništa drugo osim onoga što su nam posvjedočili apostoli, tj. znamo za njihovo osobno i zajedničko iskustvo tog događaja Isusove smrti i uskrsnuća. Ono što ćemo ovdje ukratko prikazati, upravljeno je boljem razumijevanju apostolskog svjedočanstva.

---

² Usp. Augustin: „Slava kršćana ne sastoji se u vjerovanju da je Krist umro, nego da je Krist uskrsnuo“ (*En. In Ps. 101, 2, 7*). Preuzimam citat s drugim tekstovima istoga od B. Studer, *Gratia Dei – Gratia Christi bei Augustinus von Hippo*, Roma, 1993., 89, n. 79.

Iskustvo smrti

Zapravo, o smrti ne znamo ništa. Ona je uistinu jedno silno neznanje, koje relativizira utvrde naših intelektualnih konstrukcija i naših osjećaja. No, svijest o smrti upozorava nas da ne upadnemo u napast organiziranja svega kao da smrti nema. Smrt je slijepa točka koja potihom polarizira naše pokušaje, naše vazda ugroženo življenje.

Znademo da je smrt drugoga djelomično i naša smrt. Kad reknemo – „izdahnuo je“, „umro je“, „dovršio je svoj život“ – to nas pogađa jednakom snagom kao što pogađa preminuloga. Pogledamo li kako proživljavamo trenutke koji prethode i neposredno slijede nakon nečije smrti, uočiti ćemo da se u trenucima smrtne agonije pitamo i mi sami, puni tjeskobe, kada će se sve okončati? Zvuk sve težeg smrtnog hropota ispunjava naše iskustvo smrti. Sve do tog trenutka živjeli smo zajedno i preko živoga tijela odvijao se čitav niz odnosa. Sada je to tijelo tu, ali kao da ga više nema. Sve zamire i u tom umiranju zamire nešto i u nama samima. Malo pomalo tijelo postaje mrtvo. I to nas umiranje šiba poput biča.

Fizička smrt je prekid. Dobro razumijemo, na primjer, da eutanazija može biti lijek tjeskobe živih i odah od trpljenja umirućih. Želi se prekinuti s patnjom drugoga čovjeka dijelom i zbog toga što je nama samima ta patnja nepodnošljiva. Kada dođe trenutak da kažemo – „sve je gotovo“ – znamo dobro da je došao kraj i našoj mucu. Znademo da s tom osobom više nije moguć bilo kakav kontakt, da on više neće moći razumjeti naše riječi, niti govor našega tijela, da osjećaji i srce više neće moći kušati blizinu. U konačnici, već prije samog događaja smrti drugoga, nije li na neki način smrt rana u nama samima nastala kao posljedica gubitka osoba koje su nam u životu značile? Jer i u nama nešto umire, spoznajemo ono što se događa umirućem. Ponekad se događa da se ljudi u tuzi razbole i osjećaju svojevrsnu biološku destrukciju koja nosi sa sobom gubitak odnosa s ljudima.

Sprovodni obred

Od samrtne se postelje nećemo prebrzo udaljiti. Kad zastane disanje, a obrisi lica opuste se od agonije, događa nam se – iako znamo vrlo dobro kako stoje stvari – da ostanemo začuđeni. Oči te osobe više nikada neće ugledati svjetlo dana. Sve do maločas ta osoba se budila i bila središte života svoje obitelji. No,

sada je to nezamislivo, sada se njegovi kapci više ne otvaraju, a njegovo tijelo ne daje znakove života. Iščekujući barem neki znak života, mi zapravo dokazujemo da je taj život bio dijelom i naš život. Sprovodni obredi također naglašavaju tu istinu. Pokapamo onoga koga smo izgubili, jer znademo dobro da će se to tijelo raspasti i da ga ne možemo sačuvati. Biološki ciklus u čijem toku čovjek dominira, sada zauzima vodeće mjesto. Stoga ćemo predati tijelo zemlji.

Međutim, odajemo počast tom tijelu koje je umrlo i prepuštalo se prirodnom ritmu raspadanja. Štujemo tijelo sve do posljednjeg trenutka. Možda nam to ne izgleda logično, ali je duboko istinito. Zasiurno ne nijećemo činjenicu da je sada sve prepušteno raspadu i prihvaćamo istinu smrtnosti ljudskoga tijela. No, mrtvo tijelo još uvijek nosi znakove živoga, osobe. Stoga činimo za tu osobu ono što ona više ne može učiniti: oblačimo je i izlažemo. To je posljednji izraz želje za prisutnošću, koja nam je već oduzeta. U negdašnjim kulturama, mnogo više nego u našoj sekulariziranoj civilizaciji, postojao je snažan predosjećaj da sa smrću nije sve umrlo. Stoga, se s pokojnikom odnosi kao da je živ, što znači da se priznaje jedan drugi vid smrti, odnosno da nam se „život mijenja a ne oduzima“ kako kaže pokojničko predslavlje.

Hrabro podnijeti žalovanje

Tako je smrt drugoga jednim dijelom i naša smrt. To iskustvo pak ne znači da je sav život zapečaćen beskonačnom tjeskobom. Rane postaju ožiljci, a sjećanje na ljubljenu osobu u životu lišenu njezine prisutnosti, postaje naš tihi suputnik. Ne osjećamo li nelagodu pred osobama koje ne tuguju za svojim najbližima, niti priznaju da je s tom smrću nešto i u njima umrlo? Pokušavaju nastaviti živjeti s tom osobom kao da je ona još uvijek živa na način da se udaljuju od stvarnosti. Slično sažaljenje nastupa i kada se iste osobe prepuštaju misterioznim načinima komuniciranja s onostranošću. Za nas je smrt jedna duboka rana. To valja priznati i zato proživjeti i preživjeti iskustvo smrti. Valja osnažiti postojeće odnose, stvoriti druge, pronaći ravnotežu u svome tijelu i u svojem govoru. Ne možemo oživjeti naše pokojne. Nesumnjivo istinska vjernost prema njima sastoji se u nastavku života, života bez njih ili barem bez njihove tjelesne prisutnosti bez koje nam je jednoć život bio nezamisliv.

Smrt i očitovanje tijela

Pokušajmo sabrati sva dosadašnja razmišljanja u svjetlu sugestija koje proizlaze iz razmatranja ljudskoga tijela, tijela pokojnika i tijela živih. Govoreći o blagovanju, uočili smo paradoks tijela kao i poteškoću njegova točnog definiranja. U isti mah treba imati na umu da je čovjek po svome tijelu dio prirode u kojoj zemlja i voda, zrak i vatra igraju svoju ulogu, ali i da on nadilazi te elemente. Tjelesni način čovjekova života je istovremeno biološki i transcendentni. Znak te posebne čovjekove situacije je uspravan stav njegova tijela. O tome je već bilo govora. Čovjek je stavljen na zemlju i ne može se osloboditi od nje. Ali ništa ne prispijeva njegovu tijelu a da ne biva posredovano rukama i govorom. Čovjekovo tijelo nikada ne može biti svedeno na neki objekt, a ipak ono vazda ostaje materijalno. Čovjekov život učinak je ravnoteže već od njegova tijela, od njegove tjelesnosti pa sve do onoga što je više od same materije.

Promotrimo li izloženost ljudskoga tijela u susretu s drugima, lako uočavamo da to živo tijelo nije samo objekt, niti materija, da ono nadilazi znakove koje tvori i odnose koje stalno uspostavlja ne samo sa zemljom nego i s drugim ljudima. Ljudsko tijelo je osoba koja se susreće s drugim osobama. No, svaki se odnos ostvaruje unutar biološke dimenzije koju valja neprestano održavati u zdravlju i na životu. Tako ta dva vida sačinjavaju cjelinu: fizička oboljenja odražavaju se na duhovni izraz ljudskoga tijela, a uskraćeni odnosi mogu imati loš utjecaj na zdravlje organizma.

Čovjekova smrt se događa kao trenutak u kojemu tijelo prestaje biti za druge i u isti mah prestaje biti tijelo na zemlji, jer više nije živa cjelina u ritmu žive prirode, jer zapravo to više nije tijelo, nego mrtva materija koja se vraća zemlji. Iskustvo onih koji stoje uz uzglavlje preminuloga kazuje da njega „više nema“, te s njegovim nestankom, nestaju i njihovi odnosi upisani u njihova tijela. Nije li zato i u njihovom tijelu nešto umrlo? I tko ih može uskrisiti?

Ova kratka razmišljanja na temu „smrt jednoga, smrt drugih“, žele reći da čovjek nikada ne umire sam, nego da u smrt nosi i dio tuđih života, barem onih koji su bili stvarno vezani uz pokojnika. Upravo zbog toga što se smrt događa i u nama samima, možemo uvidjeti otajstvo onoga koji umire za sve. Je li moguće izvesti zaključak da ako jedan uskrsne, uskrsnu i dru-

gi? Kad netko od rodbine izbjegne dugu i bolnu patnju i postane siguran da je opasnost prošla, ne osjećaju li i njegovi bližnji također svojevrsan povratak u život? Što se događa, dakle, kad je riječ o Isusu Kristu?

Smrt i uskrsnuće zajednice

Prije negoli prijedemo na pitanje Isusove smrti, koliko je to moguće, pokušajmo razmotriti što je ona značila za zajednicu učenika. Ta je zajednica zahvaljujući Isusu bila ujedinjena. Članovi bijahu učenici, sinovi proročki, no još više mlada snaga (prokušana i postojana Iv 6,67-69) oduševljena onim koji bi trebao donijeti Kraljevstvo Božje. Svojim govorom, odnosom, svojim načinom življenja, svojim gestama punim snage i poniznosti Isus je te ljude okupio oko sebe i na njih duboko utjecao upravo svojim tijelom. Posljedica njegova pritvora, njegova „predanoga tijela“ bijaše naravno koban za jedinstvo zajednice. To je prouzrokovalo radikalni raspad zajednice. Kad je Isus umro i bio skinut s križa, njegovo je tijelo postalo poput znaka njegove zajednice. Nemoćno i nijemo tijelo, otrgnuto od svih ljudskih veza, od odnosa sa svijetom i ljudima, tijelo prepušteno zemlji. U zajednici učenika (može li se uopće govoriti o zajednici u toj situaciji?) zavladała je smrtna žalost. Neke scene iz evanđelja jasno potvrđuju odjek tog događaja: tuga zbog njegova gubitka, sram zbog izdaje.

Evanđelja nam opisuju na veoma prozaičan i ljudski način da su Isusovi učenici sve te događaje dobro zapamtili. Već prije Isusove smrti, razbježali su se, a Petar ga je zanijekao, a poslije njegove smrti oni se zatvaraju. Sabrala ih je njihova ustrašena zatvorenost i bili su svjesni da više ne postoje kao zajednica. Kao što je tijelo Isusovo ostalo beživotno i bilo zapečaćeno u grobu, tako se i zajednica, kojoj je oduzet život, zatvorila iščekujući da će njezini članovi neopazice, bez izazivanja pažnje, jedan po jedan napuštati skrovište. Što ih je držalo zajedno ako ne onaj koji ih je ujedinio? No, on je mrtav, a njegova smrt je značila njihovu smrt kao učenika, kao i konac njihova poslanja kao apostola. Svi bi se oni vratili svojoj kući noseći u srcu jednu ranu, ranu bezgranične nade koja je neshvatljivo iščezla, razočaranje jednim gorkim sjećanjem, sjećanje na voljenu osobu, sjećanje na prijatelje koji su također vjerovali u njega. Tako je Isusova smrt bila na neki način smrt njegove zajednice, jer je odnos njegovih

učenika s njime, kao i njihov međusobni odnos nestao u trenutku kada je njegov duh iščeznuo.

Međutim, na čudan način zajednica je postojala i dalje. Nije se sačuvala na određeno vrijeme poput „proročke škole“ Staroga zavjeta, čuvajući kroz nekoliko desetljeća sjećanje na tog Božjeg čovjeka, nego povrh svega čuvajući njegove riječi i sadržaj njegova učenja. Isusova zajednica usčuvala je svijest svojega poslanja radi Kraljevstva Božjega i razvila se sve do dotle da se na temelju njegova događaja neprestano „spominje“, da vjeruje u primljeno obećanje života vječnoga i u sveopće poslanje propovijedanja njegove riječi u prostoru i u vremenu ovoga svijeta. Unatoč osporavanjima i podjelama, prisutnim još od početka, ta je zajednica nadišla sve slabosti i dan danas postoji. Isusova smrt značila je prekid njegova djela i neuspjeh njegova poslanja. Prva posljedica bila bi smrt njegove zajednice. No, ta je zajednica na životu. Ne upućuje li to „uskrsnuće“ zajednice na „uskrsnuće“ Isusovo? I nije li ta preobrazba zajednice u njezinom opsegu i idealu, produžetak Kristova preobraženja?

Ukazanja i iščeznuća

Čini mi se prikladnim produbiti paralelizam između Isusove sudbine i sudbine njegove zajednice, razmišljanjem o stvarnosti „ukazanja“. Zapravo, često se raspravlja o zbiljnosti Isusovih ukazanja kao da je samorazumljiv smisao te riječi.³ No, možda je potrebna malo preciznija raščlamba.

Lice i nazočnost

Valja nam se vratiti fenomenu pogleda i motrenja. Ono što se ukazuje, zapravo, to se vidi i gleda. Govoreći o riječi u prethodnom poglavlju, podsjetio sam da je Lévinas usporedio riječ s licem. Ne radi se o licu po sebi, o licu na kojemu se pogled zastavlja, nego o licu u kojemu se odražava „visina“, o licu koje se da vidjeti, a da ga se ne obuhvati pogledom. Zapravo, naš prvi pogled želi obuhvatiti, više ili manje ovisno o snazi zainteresiranosti

³ Držim da su se Isusova ukazanja stvarno dogodila. To je odgovaralo religioznom mentalitetu u kojem su živjeli njegovi učenici, koji nisu bili upućeni u kritičko razmišljanje. Nije li za Isusa Krista ponajbolji način da potakne na vjeru u svoje uskrsnuće bila upravo pouka putem ukazanja/iščeznuća? O tome će u ovom dijelu još biti riječi.

ili radoznalosti. Taj prvi pogled nosi u sebi pitanje: Kakav je? Kome sličići? To su prilično neutralna pitanja. Način promatranja nekoga ima u sebi nešto destruktivno. Pogled otkriva, analizira, deformira, svodi na objekt. Pogled znade uništiti skriveno otajstvo koje lice izlaže i zaustaviti se pred njegovim očitovanjem.

Prestajemo gledati na taj način kada nas obuzme unutarnja ljepota tog lica i kad ona slomi okove egoizma. I možda se to događa samo onda kada naš indiskretan i znatiželjan pogled susretne pogled drugoga, začuđeni, izloženi ili pak prijezirni pogled, no, u svakom slučaju pogled koji nas dotiče. Dok naše indiskretno promatranje to ne uspijeva učiniti, taj pogled ruši barijere. Tada nastupa otkriće prepuno miline, jer je taj pogled u stanju potaknuti ponazočenje našega pravoga lica. Kad je Natanael bio pozvan „doći i vidjeti“ Isusa, zasigurno je imao inkvizitorski pogled. No, bilo je dovoljno da ga Isus pogleda da bi ga taj susret preobrazio (usp. Iv 1, 45-51). Na ovom se mjestu izokreće Lévinasova usporedba o riječi kao licu. Zapravo, lice koje gleda i biva gledano je također poput riječi. Preko svakoga svojega izraza, to je poziv i ujedno pasivnost iščekivanja pogleda drugoga.

Isusovo lice

Dok su bili s Isusom, učenici su sigurno proživljavali ovo obraćenje pogleda i preobrazbu lica. Međutim, možda su im dvije prepreke onemogućavale da do kraja uđu u njegovo očitovanje. S jedne strane, to je njihova zasigurno snažna želja za obnovom Izraela u svoj slavi izabranoga naroda, koji bi trebao konačno izići iz dugotrajnog ropstva. Isusove nastupe tako je pratilo svojevršno nerazumijevanje ili predrasuda. Sve ono što su oni željeli i slušali prolazilo je kroz filter određene ideje spasenja Izraela. Kao što reče sv. Pavao, taj „privjes zastire srce njihovo“ (2Kor 3,15). Odviše su željeli vidjeti Mesiju da bi uspjeli u punini vidjeti Isusa. Druga zapreka bila je ta što je Isus među njima uvijek bio vidljiv i dodirljiv. Ništa im nije priječilo da ga gledaju i da budu s njime. Svojom jednostavnom nazočnošću Isus je bio raspoloživ za njihove želje kao i za sva pitanja koja su se javljala. Isus se nikada nije distancirao od svojih učenika.

Tako zbog stalne Kristove nazočnosti kao i zbog istančane predrasude koja je drugdje odnosila njihove poglede, učenici nisu uspjeli uvidjeti pravu stvarnost koja se očitovala u Isusovom licu. Konačno, smrt odnosi Učitelja iz njihovih očiju. Tijelo

je skinuto s križa i zapečaćeno u grob. S time je pokopao i mesijansko iščekivanje zajednice, a i sama zajednica poput Isusovoga tijela ostala je prepuštena agoniji i tami groba. Dva uzroka zbog kojih nisu osjetili svu snagu Isusova pogleda – njihova predrasudna ideja Kraljevstva i tjelesna i vazda pristupačna Isusova nazočnost – sada su nestali. Krista više nema, a i njegova zajednica se nalazi u sumraku konačnog nestanka. Jesu li doista te zapreke bile beskorisne?!

Ukazanja i zajednica

Ukazati se

Držim da se upravo ovdje nalazi mjesto otajstvenog fenomena Isusova ukazanja nakon uskrsnuća, koje nas navodi, na veoma poseban način, na vjeru u uskrsnuće. Ono što je sržno u Kristovom ukazanju jest činjenica da se on nanovo daje vidjeti. Namjerno podcrtavam glagol *dati se*. Živ čovjek ne daje se vidjeti. On je već vidljiv. I ako se skriva, to je zato jer je vidljiv i želi, u nekim okolnostima, izmaći toj vidljivosti. Jer joj ne može nikako izbjeći, on može samo prikriti vidljivost. Uskrsli Isus na neki način nadilazi alternativu vidljivo/nevidljivo. Kad se ukazuje, on očituje vlastitu vidljivost, a kad poziva učenike da ga dotaknu, on im se daje dotaknuti. Međutim, iščezava isto kao što se i ukazuje. Daje se vidjeti jednima, a ne drugima. Sve se to događa kao da Isus sada ima potpunu dominaciju nad svojim tijelom tako da za jedne postaje osjetljiv, a za druge ne. Kristov pogled sam sebe ustanovljuje, a isto tako i njegovo tijelo. Ova novost mijenja način gledanja, slušanja i tumačenja njegovih učenika.

Učenici vide Isusa i čuju njegov glas samo zato jer se Isus daje vidjeti i osjetiti. To iskustvo nije isto kao ono prije njegove smrti. Odnos učenika prema Kristovom licu i tijelu zasigurno je stvaran. Vidjeti, doticati, slušati – nema u tome primjese doke-tizma, niti se radi o nekom prividu. No, moglo bi se reći da taj fenomen spada u ono što suvremena psihoanaliza naziva „žudnjom za drugim“. Isus je dakle stvarno Drugi, jer je jedini među ljudima koji sobom može ovladati sve do mogućnosti očitovanja vlastitoga tijela. To nije onaj drugi kojega se može naći tražeći ga, nego se on pronalazi bez traganja samo onda kad ga njegova žudnja nosi u darivanje i očitovanje u svojem tijelu, u potpuno očitovanje ovisno jedino o njegovoj čistoj volji nad kojom više nitko nema moć upravljanja osim samoga Krista.

Uskrsnuće zajednice

Ukazanja mijenjaju odnos učenika s Kristom. Ona će obnoviti zajednicu koja se našla na rubu propasti. No, to će se dogoditi na drugačiji način od onoga prijašnjega, jer se sada promijenio način Kristove nazočnosti, a time je došlo i do obraćenja pogleda učenika. Točnije, sada se radi o jednom novom pogledu i jednom novom načinu slušanja, o gledanju i slušanju koje je darovano Duhom Uskrsloga. Kad su otkrili apsolutni Isusov autoritet, otkrili su također da su i oni sami postupno postali sposobni gledati na nov način i da je nastupio jedan novi način odnosa s Uskrslim, odnosa koji se tiče i njihova tijela. Zapravo, zajednički život Isusa sa svojim učenicima stvorio je naizgled dobre veze, jer one bijahu protkane čvrstim osjetnim kontaktom, ali u isti mah i krhkim, uvjetovanim kontaktom te ugrozom smrti. Ukazanje preokreće stvari. Očituje Isusovu moć nad svojim tijelom i vlast nad njegovim očitovanjem poništavajući krhkost perspektive smrti. Istom, ukazanja onemogućavaju neposredni osjetni kontakt u korist jednog dubljeg odnosa, u korist gledanja i slušanja u svjetlu i u glasu Uskrsloga. Nova zajednica nije daleko manje stvarna od one prethodne. To su isti ljudi sabrani oko istog Krista. No, nije više ista nakana koja ih objedinjuje. Sada ukazanja pružaju temelj novom preobraženju i stvaranju.

I riječ Uskrsloga, posred svojih učenika, ne prestaje ih poučavati i slati. Uskrslji govori. Potvrđuje istinu ukazanja potvrđujući svoj identitet što otvara prema jednom novom uvidu u njegovu osobu i u njegovo poslanje. No, povrh svega, svojim učenicima on daje Duha da razumiju ono čemu će biti svjedoci i da kao apostoli Uskrsloga, preko iskustva gledanja i u autoritetu njegove Riječi, navještaju ono što su vidjeli i čuli. Pashalno iskustvo preobražava pogled, ali i oslobađa za svjedočenje. Novo stvaranje, kojega su apostoli vidjeli i iskusili u sebi, u snazi Kristove Riječi i preko dara Duha postaje odgovornost za svijet, iako će biti potrebno još vremena da u potpunosti shvate veličinu darovanoga pashalnog Otajstva, odnosno snagu svoje vlastite stvarnosti.

Iščeknuće

Ukazanje ponovno tvori zajednicu sabranu oko Krista i otkriva preobraženu stvarnost. Zajednica se ponovno stvara, jer

učenici primaju novi način gledanja Krista i konačan način slušanja njegove riječi. No, zajednica sada živi i u sjeni njegova nestanka. Što se događa između ukazanja i njihova konačnog završetka? „Idem ribariti“ – reče Petar – „idemo i mi s tobom“ – odgovore drugi učenici (Iv 21, 3). Međutim, taj se svakodnevni život odvija samo naizgled. U stvarnosti, svakodnevica je ispunjena Drugim, Kristom. Ako je njegova žudnja, njegova ljubav učinila to da im on postane vidljiv i osjetan, odakle proizlazi njegova odsutnost ako ne iz iste žudnje i iz iste ljubavi? Oči koje su vidjele Krista ostaju u iščekivanju novog i konačnog susreta, u iščekivanju paruzije. Zatim, malo po malo dolazi na vidjelo da to iščekivanje obnavlja način gledanja na ljude i svijet koji ih okružuje, na sve stvoreno što se nalazi u stanju iščekivanja i preobrazbe. Ništa više nije isto kao prije, a ono što će tek postati, kad se Uskrsli ponovno pojavi u slavi, već sada djeluje i otajstveno preobražava stvarnost. S Kristovim ukazanjem započinje budući lik ljudi i svijeta „život budućega vijeka“ Duha Svetoga.

Večera Gospodnja - spona vremena

Potpuni prestanak ukazanja, preko kojih se Krist očitovao i po daru Duha objavio konačnu stvarnost svijeta i ljudi, zaključuje vrijeme gledanja i započinje vrijeme slušanja. Razlika između apostolske zajednice i onih zajednica koje će uslijediti nalazi se sva na tom mjestu. Apostoli su vidjeli i prihvatili Kristovu riječ, te su postali svjedoci događaja. Preko slušanja njihove riječi budući Kristovi učenici će doseći vrijeme izabranih i poslanih svjedoka. Vrijeme Isusa Krista očituje svoju središnjost, jer je to vrijeme ukazanja i gledanja. Vrijeme Crkve je vrijeme slušanja u Duhu. Istovjetnost te stvarnosti, u apostolsko vrijeme gledanja i u crkveno vrijeme slušanja, potvrđuje se činjenicom da se i u jednom i u drugom spomen i iščekivanje izražavaju istim činom – slavljenjem večere Gospodnje. Od samih početaka euharistija je bila vrijeme kontinuiteta između vremena Kristova i našega vremena.

ZAKLJUČAK

U suštini, ono što smo mogli općenito uvidjeti s obzirom na posljedice čovjekove smrti u okruženju bliskih osoba, moglo bi se primijeniti i na opise Kristovog uskrsnuća u Novom zavjetu.

Mogli bismo reći da Pismo svjedoči o dva ponazočenja i o dva susljedna iščeznuća: njegovo utjelovljenje i dramatičan kraj na križu; potom ukazanje njegova uskrsloga tijela, otajstveno zaključenog uzašašćem s desne Ocu. Dvostrukom ponazočenju i iščeznuću odgovaraju istovjetni i različiti lik zajednice učenika. Ukazanje je nanovo utemeljilo apostolsku zajednicu i omogućilo da učenici, koji već u svome tijelu nose novost darovanoga života, po Duhu Svetome postanu svjedoci Uskrsloga. Svjedočanstvo apostolske zajednice poziva sve one koji nisu živjeli uz Isusa, niti su gledali izdaleka dramu njegove smrti, koji nisu ugledali njegovu slavu, da sada ponove ta ista iskustva. Po istom Duhu primljeno i po istoj vjeri prihvaćeno, to svjedočanstvo ih poziva da se pridruže gesti prinosa i preobražaja Kristova, u poniženju i u slavi, zajedno s onima koji su ga izravno slijedili. Tako spomen na ova dva ukazanja i iščeznuća ostaje vazda živ i plodonosan za sve ljude koji ih naviještaju. Euharistija je upravo njihov živi spomen.